

**Анализ на ситуацията и
оценка на потребностите
в Община Брусарци**

Доклад

месец Юни 2010

1 Въведение

Социалните услуги са дейности, които подпомагат и разширяват възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот. Променящата се социално-икономическа среда в Република България влияе върху стандарта на живот и социалния статус на различни групи население. Структурните промени в икономиката и безработицата са предпоставка за социална изолация и затруднена адаптация на определени рискови групи от населението.

Основна цел на общината, като доставчик на социални услуги е да осигури по-добри и достойни условия на живот и възможности за социално включване на групите в социален риск, като мобилизира всички ресурси – човешки и материални. Общинското планиране се осъществява с прякото участие на всички заинтересовани страни – общинска администрация, кметства, Дирекция „Социално подпомагане” (ДСП) и териториалните дирекции „Социално подпомагане”, доставчици на услуги, граждански организации, местнобазирани държавни институции, представители на целевите общности и рисковите групи.

Аналитичният доклад е продукт на съвместните усилия на екипа на Техническото звено и ДСП – Медковец и обобщава резултатите от проучването и оценката на потребностите от социални услуги в община Брусарци, проведено през месец юни 2010 година. Проучването за оценка на ситуацията и потребностите на рисковите групи във Община Левски включи събиране и обобщаване на общи статистически данни, данни за рисковите групи, карти на наличните социални услуги, определяне на проблемите, оценка на потребностите и дефицитите от социални услуги. Проучването е координирано от териториална работна група и извършено с активното участие на представители на всички заинтересовани страни.

Настоящият доклад е изготвен за да отрази тенденциите в Община Белене в контекста на променящата се социално-икономическа среда в Република България и съобразен с изискванията на нормативната уредба.

2 Методология

2.1 Цели и обхват на проучването

Проучването на ситуацията в община Брусарци е фокусирано върху нуждите от социални услуги, разглеждани в общия контекст на социо-икономическите проблеми, политики и мерки за социално включване на уязвимите общности и групи от населението в общината.

Оценката на потребностите е основа за планирането – тя е необходима, за да може планирането да отговори на реалните нужди от социални услуги за рисковите групи, да съответства на реалните възможности и капацитет на местните партньори за осигуряване на необходимите услуги и – в по-широк план – да съответства на дългосрочните тенденции в развитието на област Видин.

Целите на проучването са:

- Да се очертае общата социо-демографска и икономическа картина на населението в община Брусарци – проблематика, настояща ситуация и тенденции в развитието;
- Да се анализират факторите, които създават рискове пред индивиди/общности/групи по отношение на тяхната социална интеграция и социалната кохезия;
- Да се определи кои са индивидите и групите в риск – какви са техните характеристики, брой и териториално разположение; какво е отражението на рисковите фактори върху тях;
- Да се оценят възможностите на наличните ресурси, както за подкрепа на идентифицираните групи в риск чрез развитие на социалните услуги, мерки за преодоляване на създадените проблеми, така и за превенция на риска.

Обхватът на темите на проучването включва широк кръг социо-икономически проблеми, демографски тенденции, общо състояние на сектора социални услуги в община Брусарци като осигурени човешки ресурси, достъп, капацитет и качество на наличните услуги. В географско отношение обхватът на проучването покрива всички населени места на територията на община Брусарци, като се обръща специално внимание на малките изолирани населени места, където живеят малобройни рискови групи.

В контекста на стратегическото планиране на социалните услуги се очертават и **практическите ползи от ситуационния анализ**. Обобщените резултати от проучването и заключенията в аналитичния доклад ще осигурят:

- Обосновка за избора на приоритети и стратегически направления в Общинската стратегия и план за развитие на социалните услуги в община Брусарци;
- Профил и характеристика на отделните рискови групи и подгрупи, необходими за дизайн на услугите и мерките, включени в общинската стратегия, които да съответстват на специфичните потребности на всяка група;
- Детайлна информация за броя на индивидите и групите в риск, които да бъдат обхванати от социални услуги и/или от съпътстващи мерки за социално включване, както и разположението им в населените места в общината.

Обобщените изводи от анализа на ситуацията и събраните конкретни данни са важни за адекватното планиране на капацитета на предвижданите социални услуги и за избора на тяхната форма – начин на осигуряване на достъп и достигане до клиентите, обслужващи едно или няколко населени места в общината, както и за разработване на „смесени“ услуги за рискови групи – комбиниране на две или повече услуги под един „административен покрив“.

2.2 Методи за проучването и анализа на ситуацията в община Брусарци

В процеса на събиране на информация се включиха представители на всички заинтересовани страни от общината, обединени в работна група и координирани от общински координатор. Териториалната работна група работи на доброволен принцип, мотивирана от убеждението за необходимостта от адекватна работеща общинска стратегия и план за развитие на социалните услуги, която да допринесе за решаване на остри социални проблеми сред населението в община Брусарци.

Същевременно, този подход спомогна за осигуряване на достъп до почти всички налични източници на информация в общината, като:

- Анализи, доклади, стратегически документи на местно ниво и от ДСП (като стратегии, дългосрочни програми и планове за развитие);
- Статистически бази-данни, редовно събирани и актуализирани от:
  - институциите на областно ниво - като РД "СП", РИО на МОМН, РЦЗ, РЗОК, Дирекция "Бюро по труда";
  - общинска администрация – ГРАО и служители, отговорни за социални, образователни и хуманитарни дейности и др.,
  - ДСП и отдела „Социална закрила” в общината;
- Местни комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, ПУ гр.Брусарци които текущо документират своя опит и практика и разполагат с информация за специфични групи на деца в риск;
- Данни, документация и експертиза на доставчиците на услуги за действащите социални услуги в общините
- Училища, лични лекари и пр., които разполагат с информация за състоянието на свързаните сектори със социалните услуги.
- Граждански организации и НПО.

Представеният предварителен аналитичен доклад е изготвен на основата на частични данни за броя и състоянието на рисковите групи, събрани от общинската работна група.

Използваните **методи за събиране на информация** включват:

- Документално проучване на съществуващи анализи, доклади, стратегически документи на местната администрация (като стратегии, дългосрочни програми и планове за развитие);
- Систематизиране и обобщаване на статистически данни, регулярно събирани от общинската администрация и местно-базираните държавни институции;
- Събиране на допълнителна статистическа информация за разпределението на ключови рискови групи по населени места чрез включване на „ресурсни хора” по места (като кметове и кметски наместници на прилежащите към общината села);

При обработването на данните и анализа на ситуацията са прилагани количествени и качествени методи, сравнителен анализ на състоянието и тенденциите в свързаните сектори, анализ на силните и слабите страни.

3 Описание на ситуацията в община Брусарци

3.1 Обща характеристика на общината

Община Брусарци е разположена в Северозападната част на Република България в западната част на [Дунавската хълмиста равнина](#), по терасите на река Нечинска бара, десен приток на Лом, на височина 125 м.

Територията на общината е 194 553 дка/ 5, 3% от територията на област Монтана: Граничи с общините Монтана, Лом, Медковец и Ружинци. Разстоянието от общинския център – гр. Брусарци до областния град Монтана е 37 км, а до гр. Лом – 25

км. Географското положение на общината създава добри условия за осъществяване на връзки с други общини. Местните органи на самоуправление се представляват от Общинския съвет, Кмета на общината и кметове на кметства.

Брусарци е център на община, в която влизат още 9 населени места:

- Смирненски
- Буковец
- Одровци
- Киселево
- Дъбова махала
- Княжева махала
- Крива бара
- Дондуково
- Василовци

3.2 Население – демографска характеристика

Възrastовата структура на населението в общината показва постоянна тенденция към застаряване. Демографската картина за община Брусарци, както и за цялата област е неблагоприятна, населението застарява в резултат на естествените процеси на раждаемост и смъртност, така и в резултат на засилените емиграционни процеси. За община Брусарци тези тенденции са силно изразени особено сред населението в трудоспособна възраст. Възrastова структура на населението - данни, обобщени от ТСБ - Монтана) Само за една година, населението е намаляло с 130 души.

57% от живеещите в областта са в трудоспособна възраст. Но тези цифри са условни, в действителност постоянно живеещите в областта са по-малко, делът на трудово активното население също е по-малък, тъй като не малка част от населението продължава да е регистрирано в областта, но живее и работи извън региона.

Население на община Брусарци към 31.12.2009 г. по възраст

Възраст (в навършени години)	Общо 2008	Общо 2009
Общо	5599	5469
0-4	203	200
5-9	246	233
10-14	236	219
15-19	314	306
20-24	254	262
25-29	206	209
30-34	240	227
35-39	300	294
40-44	304	298
45-49	323	319
50-54	305	311
55-59	402	367

Възраст (в навършени години)	Общо 2008	Общо 2009
60-64	436	447
65-69	449	427
70-74	522	486
75-79	440	460
80+	419	404

Съотношението мъже/жени се запазва, като женският пол продължава да преобладава с 51,8% от общия брой на населението в общината и то предимно във възрастовата група над 55 години.

Брой на населението по пол и населени места 31.12.2009г.

Община	Всичко	Мъже	Жени
Населени места	всичко	мъже	жени
Община Брусарци	5469	2625	2844
гр.Брусарци	1 302	634	668
с.Буковец	199	102	97
с.Василовци	1 337	645	692
с.Дондуково	416	183	233
с.Дъбова махала	112	47	65
с.Киселево	242	108	134
с.Княжева махала	133	62	71
с.Крива бара	1 132	562	570
с.Одоровци	33	16	17
с.Смирненски	563	266	297

Равнището на безработицата към 31.12.2009 год. е 26.70 %, а към април 2010 год.- 28.45 %. Лицата с по-ниско от основно образование са 927 бр., със 1859 и завършено основно образование – 2 581 бр./данните са към 01.03.2001 г. предоставени от НСИ /

Броят на не трудоспособните ще се увеличи, поради което, след допълнителен анализ на възрастовите групи, е необходимо да се предприемат конкретни мерки за такова структуриране на общинската икономика, което позволява производството на единица брутен продукт да се извършва от значително по-малко хора при висока степен на механизация и автоматизация на процесите.

В селата по-голяма част от жителите са над 65 годишна възраст, а броят на самотно живеещите хора е преобладаващ. Ражданията в общината със всяка изминала година намаляват

Раждания / по данни на служба ГРАО/

2.1.07. Раждания за 2007 г. (общ брой)	52
2.1.08. Раждания за 2008 г. (общ брой)	35
2.1.09. Раждания за 2009 г. (общ брой)	40

През последните години населението е с отрицателен естествен прираст. Рязко намалява населението в трудоспособна възраст и се увеличава броя на селските жители на възраст над трудоспособната.

Този обезпокоителен процес, води до обезлюдяване на малките населени места от общината. Той се обуславя от: липсата на работни места, икономическата миграция към големите градове и емиграция (основно в Гърция и Испания), високата смъртност.

Име	Разстояние до общинския център	Население (брой)	Общ брой деца	Брой ученици	Брой деца с увреждания	Брой възрастни хора с увреждания	Брой самотно живеещи стари хора	Кмет /кметски наместник ИЗТОЧНИК
Общински център гр.Брусарци		1416	51		5		154	Кмет
с.Василовци	12 км.	1377	77		8		105	Кмет
с.Крива бара	5 км.	1149	80		7		51	Кмет
с.Дондуково	8 км.	411	20		-		70	Кмет
с.Смирненски	7 км.	487	18		-		80	Кмет
с.Буковец	16 км.	171	3		1		18	Кмет
с.Киселево	11 км.	205	18		1		46	Кмет
с.Княжева махала	4 км.	137	6		-		14	Кмет
С.Дъбова махала	3 км.	73	6		-		28	Км.намест.
Общо		5426	507	430	22		566	

Както е видно от таблицата в община Брусарци има 566 самотно живеещи стари хора и 22 деца с увреждания. Това от своя страна е показател за необходимостта от предоставяне на разнородни социални услуги за различните целеви групи.

Населението на община Брусарци е със смесен етнически състав. По официални данни от преброяването на етнически състав на населението през 2001 г. е както следва- от общо 5469 бр. население 5583 са се определили като българи, 1189-роми и 34-други;

Във всички населени места се наблюдават компактни маси лица с различно от българско самосъзнание. В някои места са обособени отделни квартали с преобладаващо ромско население.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ :

✓ Населението на община Брусарци намалява, а заедно с това репродуктивните и трудоспособните контингенти, което усложнява демографската и икономическа ситуация. Причините са големите загуби на човешки ресурси, силно влошена

възрастова структура и възпроизводство с голям отрицателен естествен прираст. Демографските процеси в общината налагат вземането на конкретни мерки при целенасоченото дългосрочно планиране, съобразено с прогнозите за броя на живеещите в отделните селища и в общината като цяло;

✓ В общината се наблюдава различна средна продължителност на живота. Причината за различията е комплексна, но в същото време тя е синтезиран показател за стандарта на живот и равнището на развитие;

✓ Във всички населени места в общината намалява населението. Това е индикатор за общ спад в урбанистичното развитие както в количествено, така и в качествено отношение. Това има своето пряко следствие за създаване на предпоставки за повишен риск от социална изключеност в определена възрастова група (най-възрастните и самотно живеещите), която с годините се разраства като относителен дял в общата численост на населението. Този процес заслужава внимателен анализ и допълнително подпомагане чрез инструментите на целенасочена държавна политика.

3.3 Икономическо развитие на община Брусарци

Пазарът на труда се характеризира с безработица към 30.04.2010г. в размер на 28,45 % от икономически активното население в общината. Официално регистрираните безработни лица са 713 бр.

Брой безработни лица: / по данни на ДБТ/

Регистрирани безработни лица, към 31.12.2007 г.	370
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2008 г.	450
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2009 г.	640
Регистрирани безработни лица, към април 2010 г.	713

Профил на безработните лица към 30.04.2010 г. – рискови групи безработни:/ по данни на ДБТ/

Брой безработни лица без, или с по-ниско от основно образование	142
Брой безработни лица с намалена работоспособност	19
Брой безработни младежи от 18 до 29 години	64
Брой безработни лица на възраст над 55 години	160
Брой безработни лица с регистрация над 1 година	243

Пътната мрежа на територията на общината е част от републиканската пътна мрежа с обща дължина 68,8 км, от които пътища III клас – 31, 6 км и IV клас – 37, 2 км. В момента се изгражда четвъртокласен път IV – 11 209 Брусарци – Долно Церовене в участъка от км 1+900 до км 5+800.

Третокласната пътна мрежа се поддържа от Окръжно пътно управление – Монтана. Състоянието на 70 % от настилката е незадоволително.

Четвъртокласните пътища се поддържат от общината изключително с целеви средства, отпускани от МРРБ. Поради крайно недостатъчните финанси, съществен ремонт не може да се направи и с всяка измината година тяхното състояние силно се влошава.

Голяма част от уличната мрежа в самите населени места е без трайна настилка.

През територията на община Брусарци минава ЖП линията София – Видин, Лом. Брусарци се явява възлова гара по тази линия.

Селищата в община Брусарци се захранват с вода от 12 броя водоизточници. През последните три години се изградиха водоснабдителни мрежи в селата Василовци, Дондуково и Киселево, което в голяма степен реши проблемите на населението в тези населени места от социална гледна точка. Две от населените места – Дъбова махала и Одоровци не са водоснабдени. Около 70 % от водоснабдителната мрежа на територията на общината е изпълнена с азбестоциментови тръби, които са остарели и амортизирани. Доказателство за това са честите аварии по водопроводната мрежа. На територията на община Брусарци няма изградена канализационна мрежа.

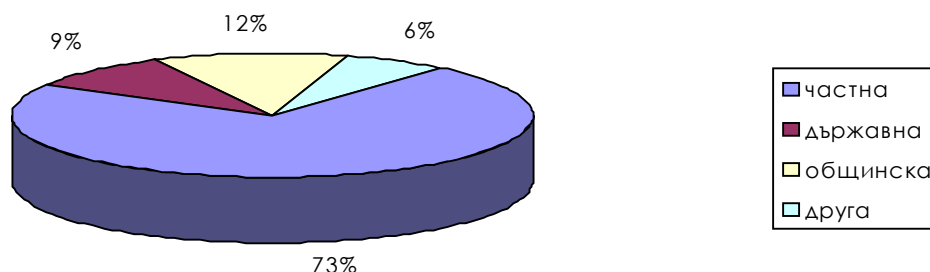
На територията на община Брусарци съществуват следните предприятия в сферата на промишлеността:

Земеделската земя е предимно от трета, четвърта и пета категория. До момента на собствениците е възстановена 100 % от земята, а броят на реалните собственици е 7000.

Селскостопанският фонд като видове територии по начина на трайно ползване се разпределя както следва:

• ниви	123 914 дка;
• зеленчукови култури	1 581 дка;
• овощни градини	636 дка;
• лозя	2 990 дка;
• други трайни насаждения	1 141 дка;
• ливади	6 517 дка;
• пасища и мери	15 421 дка;
• стопански дворове	992 дка;
• полски пътища	4 024 дка;
• други	1 286 дка.

По видове собственост земята в община Брусарци е разпределена както следва:

Земята като основен потенциал за развитие на селското стопанство все още не се използва рационално. Основни причини за това са нейната раздробеност, липсата на съвременна техника за нейната обработка и нереалния пазар на земята.

Като се има в предвид качествените показатели на земята, благоприятния климат, работната сила и остарялата техника през последните години като тенденция в областта на селското стопанство се очертава развитието на растениевъдството със зърнено – хлебни, зърнено – фуражни и технически култури, а така също и култивирано отглеждане на горски плодове.

През последните четири години определящи в растениевъдството са следните култури (в дка) :

Култури	2006г.	2007г	2008г.	2009г.
Пшеница	261685	287072	13870	16730
Ечемик	62730	72674	1380	2755
Овес	770	620	510	320
Царевица	97975	103862	9560	10380
Слънчоглед	125302	15339	666	16755

При наличие на финансови ресурси, изграждане на напоителни съоръжения и осигуряване на пазар за зеленчукови култури, може да се възстанови традицията за развитие на зеленчукопроизводството. В общината животновъдството се развива на базата на малки семейни ферми, като предпоставка за повишаване доходите на населението.

Поради ниските изкупни цени на продукцията и липсата на пазари не може да се говори за реализация на печалба. По – скоро добитата продукция служи за самозадоволяване на населението.

Напоителните системи на територията на общината са в трагично състояние. Разрушени канали, извадени тръби и хидранти – това е всичко от добре развитата преди 20 години хидромелиорация. Възстановяване на системата за поливно земеделие е основен фактор за достигане на европейско ниво на растениевъдството, от което икономическия ефект за общината ще бъде значителен.

3.4 Здравеопазване

Здравето на населението е обусловено от комплексното въздействие на биологични и социални фактори, като определящи се считат обществено-политическото и икономическо ниво на развитие и произтичащите от него условия на живот.

Демографските процеси, заболяемостта и физическото развитие са трите основни групи показатели формиращи оценката за здравето на населението.

Населението в региона е в процес на демографско стареене, като групата на възрастните над трудоспособна възраст респективно се увеличава. Процесите на стареене са изявиени повече в селата, като в някои почти няма детско население. Подобна възрастова структура поражда множество социални и здравни проблеми. Възрастните хора са носители на повече от едно хронично заболяване, това променя вида на здравните и социални потребности, като отправя определени изисквания към тяхното задоволяване.

Ограничаването на достъпа до здравни услуги, недостатъчните финансови ресурси и принудително налаганите от населението самоограничения в потреблението

на здравни услуги поради икономически причини, съдействат за високите нива на заболяемостта, на общата и детска смъртност, задържането на общата продължителност на живота, влошават качеството на живот на населението и възпрепятстват демографското му развитие.

Болници и здравни заведения на територията на община Брусарци няма. Най близките се намират в гр. Лом които е на около 25 км. от гр. Брусарци.

Първичната здравна помощ на територията на общината се осъществява от 5 лекарски практики по населени места както следва:

- гр. Брусарци – 1 практика
- с. Василковци – 1 практика
- с. Крива бара – 1 практика
- с. Смирненски – 2 практики

Здравни медиатори – на територията на общината няма .

Населението на общината се обслужва от звеното за неотложна медицинска помощ Лом.

На територията на общината има две аптеки в град Брусарци и една дрогерия в с. Василковци.

През последните 10 години не се наблюдават съществени изменения в честотата и структурата на регистрираните заболявания на населението в община Брусарци. Анализът на ново регистрираните заболявания и болестност на населението показва, че определящи в патологията на населението са хроничните не инфекциозни заболявания на кръвообращението и дихателната система. Наблюдаваната намалена болестност вероятно е свързана с търсене на медицински услуги извън областната здравна система.

Демографското остаряване на населението, поставя допълнителни изисквания пред структурата на здравните потребности, поради обстоятелството, че възрастните хора са носители на повече от едно хронично заболяване, което води и до по-големи разходи за здравно обслужване.

Детската смъртност по данни на ГРАО за периода 2007 – 2009 година е две починали деца до 1 годишна възраст и нито едно до 5 годишна възраст.

По данни на Дирекциите “Социално подпомагане” към декември 2009 г. децата с увреждания са 22, а пълнолетните лица с увреждания в общината са 598 души. Това е една разнообразна сложна рискова група, тъй като обединява лица с физически, умствени, сензорни и комплексни увреждания.

Изводи и основни демографски проблеми, които имат пряко отношение към системата на здравеопазване и потребностите от здравни услуги:

✓ Застаряването на населението води до увеличаване на демографския товар, с всички произтичащи от това затруднения за здравното обслужване на населението.

✓ Увеличават се разходите за издръжка на възрастните поколения, които имат повече от едно хронично заболяване.

✓ Делът на възрастните хора в селата е значително по-голям от тези в града поради вътрешната миграция в последните години и това допълнително създава проблеми поради по-слабо развитата здравна мрежа в селските райони.

3.5 Образование

Образованието на учениците на територията на община Брусарци се осъществява в две основни училища и едно СОУ. В последните години, поради

намаляване на броя на децата, училищните ръководства изпитват огромни трудности при окомплектоване на паралелките. Това довежда до нулеви години за определени класове. В интерес на истината училищата на територията на общината на този етап оцеляват за сметка на децата от ромски произход. Не са малко децата от тази категория, които въобще не посещават училище.

Списък на училища и детски градини в община Брусарци

№	Име на училището	Местоположение	Вид	брой ученици / брой паралелки (по класове) Брой деца със СОП	Интеграционни мерки и проекти (като ресурсни учители, училищни медиатори, помощник на учителя, други)
Училища					
1	СОУ „Хр.Ботев”	гр.Брусарци	СОУ	250 ученици в 12 паралелки : I – 17; II-24; III-20;IV-17; V-17; VI-4; VII-30 VIII-22; IX-28; X-27; XI-28; XII-16. деца със СОП - 2	1 ресурсен учител
2	ОУ „П.Р.Славейков”	с.Василовци	ОУ	90 ученици в 8 паралелки: I-11; II-14; III-15; IV-12 V-8; VI-10; VII-10 VIII-10.	
3.	ОУ „П.К.Яворов”	с.Крива бара	ОУ	90 ученици в 8 групи : I-10; II-10; III-10; IV-11 V-11; VI-13; VII-13 VIII-12.	
Детски градини					
1.	ОДЗ „Синчец”	Гр.Брусарци	ОДЗ с 2 филиала	65 деца в 4 групи и 16 деца в 3 подготвителни групи / 4 в Дондуково и 2 в Смирненски /	
2.	ЦДГ „Мечо Пух”	с.Крива бара	ЦДГ	36 деца в 2 групи и 11 деца в 1 подготвителна група	
3.	ЦДГ „Детелина”	с.Василовци	ЦДГ	43 деца в 2 групи и 8 деца в една подготвителна група деца със СОП - 1	1 ресурсен учител
Детски ясли					
1.	ОДЗ „Синчец”	гр.Брусарци	Ясла	20 деца в 1 група	

Детските градини в община Брусарци са 3 на брой, две във селата и една в гр. Брусарци която е с два филиала в по-малките села.

Децата в предучилищна възраст са обхванати от три детски заведения. При окомплектоване на групите в тях също се срещат трудности, тъй като голяма част от родителите не са в състояние да заплатят таксите и да изпратят децата си на детска градина. Към ОДЗ „Синчец” гр.Брусарци има 2 филиала: в с.Дондуково и с.Смирненски. към тези 65 деца в 4 групи влизат и децата от тези филиали. А именно:

- Филиал с.Дондуково – 1 смесена група от 15 деца и 4 деца в подготвителна група;
- Филиал с.Смирненски – 1 смесена група от 12 деца и 2 деца в подготвителна група.

В община Брусарци, както и в цяла България, трайно се наблюдава тенденция към увеличаване броя на децата, които напускат училище, без да завършат задължителното средно образование.

Три основни фактора влияят на структурата на общинската образователна система:

1. **Демографският фактор** дава своето негативно отражение както върху броя на учениците, така и върху броя на учебните заведения в общината.

2. **Фактор раждаемост:** статистическите данни от ЕСГРАОН в община Брусарци за родените и подлежащи на задължително обучение ученици през следващите пет години не променят съществено броя на учениците в училищата;

3. **Миграционните процеси** в страната /към други градове/ и в чужбина влияят значително върху общия брой на учениците и води към тяхното намаляване. Движението от и към чужбина засяга най-вече училища и райони, където преобладават ученици с ромски етнически произход и там където нивото на безработицата е голямо.

Общинската образователна система е съобразена с реалните потребности на населението от образователни услуги – достатъчно на брой училища. Тенденцията е към оптимизиране броя на училищата, поради намаляващия брой деца в училищна възраст, което се дължи на миграционни процеси и застаряващо население.

Посещаемостта в общообразователните училища до задължителната училищна възраст (16 години) е висока. Годишно отпадат около 0,01 % от подлежащите на задължително училищно обучение. Приблизително такъв е и броят на необхванатите деца, но той е само прогнозен, тъй като няма механизъм, с който прецизно да се проследява движението на децата (смяна на местоживеене, пътуване в чужбина и т.н.). 99 % са обхванатите деца в задължителна предучилищна подготовка, която се осъществява в подготвителни групи (самостоятелни или смесени) в детските градини.

Все по-трудна става издръжката на детските заведения в малките населени места на общината, поради малкия брой деца, които се отглеждат в детските градини, което значително повишава средния веществен разход за издръжка.

Основни изводи:

- ✓ Тенденция към намаляване броя на деца и ученици, в следствие на демографския срив, води до закриване на училища и детски градини.
- ✓ За предотвратяване на детската агресия сред подрастващите е необходимо целогодишно с тях да работят специалисти психолози.
- ✓ Превантивна работа в училищните здравни кабинети относно наркоманиите, алкохолизма и тютюнопушенето.

3.6 Жилищни условия

В общината няма недостиг на жилища, населението на общината обитава предимно собствени жилища. Същевременно голям брой жилища в селата са необитаеми и свободни, намират се в райони с неподдържана пътна мрежа, без отходни канали и са неблагоустроени, изоставени и полусъборени. Много семейства имат жилищни проблеми, произхождащи от лошите битови условия, липсата на финансови средства и многочленните семейства, живеещи в едно жилище. Горепосочените семейства са с деца.

Брой жилища по брой на стаите в община Брусарци през 2009 година/ по данни на НСИ /

Общо	Жилища по брой на стаите						Жилища на 1000 човека от населението	Среден брой лица на едно жилище
	Едно-стайни	Дву-стайни	Три-стайни	Четири-стайни	Пет-стайни	С шест и повече стаи		
4140	509	709	1241	1009	453	219	739	1,35

Полезна площ на жилищата в община Брусарци през 2009 година/ по данни на НСИ /

/кв.м./

Полезна площ			
общо	жилищна	спомагателна	площ на кухни
263965	180847	36841	46277

Липсват механизми, които да стимулират фирми да инвестират в тази насока, което ограничава възможността на общината да провежда адекватна социална жилищна политика.

4 Анализ на групите в риск в община Брусарци

4.1 Фактори, които пораждаат риск за различни групи от населението

При първоначалния анализ на социо-демографската и икономическа картина на общината се очертават някои типични рискове за лица в неравностойно положение: неравностойна позиция на пазара на труда; живеещи в изолирани общности; многодетство; трайна липса на собственост и доходи; противообществени прояви; рискове, засягащи децата. На основата на тези характеристики се обособяват няколко рисковни групи. Повечето от тях имат социално-икономически корени. Поради липса на достатъчно информация анализът не може да направи пълна класификация на рисковите групи, а ще очертае някои приоритетни потребности от социална защита, както и ще очертае необходимостта от развитието на конкретни социални услуги.

Основополагащ фактор за нормален стандарт на живот е размерът на доходите, който може да осигури всички останали сфери на живот. Засегнати от този фактор са всички групи от населението, но размерът и периодичността на доходите оказва въздействие върху формирането на рисковите групи и уязвимост на индивидите в комбинация със следните други фактори:

- Безработица при хората в трудоспособна възраст;
- Ниски доходи на хората в над трудоспособна възраст;
- Структура и численост на семейството;
- Увреждане или здравословен проблем на член от семейството;
- Липса на жилище;
- Принадлежност към етнически малцинства;
- Местоживеене в отдалечени и/или изолирани населени места.

От съществено значение за превенцията и преодоляването на влиянието на рисковите фактори, свързани с доходите е предприемането на конкретни мерки и услуги по отношение на определените рискови групи.

Възрастта е вторият основен параметър, който влияе върху уязвимостта на населението, спрямо възможностите за автономност на хората и необходимостта от подкрепа. При определяне на предпоставките за нормален стандарт за живот се извеждат и възможностите за грижа за близките, които имат нужда – деца или стари хора. Във връзка с този фактор се формират две основни рискови групи “*деца*” и “*стари хора*”. Както и при доходите, параметърът възраст не формира самостоятелно рискови групи, а само в съчетание с други обстоятелства - в случая наличие или липса на близки и възможностите им да предоставят грижи. Възрастта влияе върху уязвимостта на населението на областта в комбинация със следните фактори:

- Наличие на лица, отговорни за децата и възможност да предоставят грижа;
- Възможност да се предоставят грижи за възрастни и стари хора от техни близки.

Характеристика на рисковите групи в община Брусарци

4.2 Деца, настанени в специализирани институции

По данни от ДСП Медковец настанените на възраст от 0 до 18 години деца от община Брусарци в специализирани институции за периода 2007-2010 г. са общо 45, от които 27 са настанени в същата област.

На територията на общината няма специализирани институции.

Налице е трайна тенденция да се настаняват за отглеждане в домовете деца от ромски произход. Основните причини са бедност, трайна безработица на родителите, недостатъчен родителски капацитет, лоши битови условия и преценка за риск за отглеждането на децата от социалните работници. Често тези деца не посещават детска градина и са в риск от отпадане от училище. За да се подпомогне превенцията на настаняването и да се създадат условия за тяхното социално включване, е нужно да се използват пълно ресурсите на образователната система. За целта е необходимо да се

повиши ефективността на партньорството между двата сектора, тъй като ресурсите и на образователната система, и на социалните услуги не са достатъчни.

За по-голямата част от децата настанени в домовете, целта в плана за грижа е реинтеграция. Направеният анализ на настаняванията показва, че над половината от децата престояват в домовете над две години. Данните показват, че за по-голямата част от децата, които не са оставени за осиновяване, контактът с родителите не е прекъснат. Степента на ангажираност и отговорност на семейството обаче е различна и е необходимо да се развива връзката на родителите с децата. Същевременно с настаняването на детето в институция, е много сложно да се установи контакт и да се мотивират родителите да възстановят отношенията дете/родител. Активна отговорност трябва да бъде поета и от служителите в дома. Паралелно трябва да се развиват услуги за директна работа в общността с цел превенция на изоставянето и реинтеграция на настанените деца чрез изграждане на родителски умения, предоставяне на алтернативни форми на грижа, използване на ресурсите на междусекторно партньорство между детските градини, училищата, ДСП и ДБТ.

4.2.1 Деца, настанени в ДМСГД

По данни на Дирекция „Социално подпомагане” Медковец за периода 2006 – 2010 година в Домове за медико-социални грижи са били настанявани по различно време общо 20 деца, като настанените деца до 31.12.2007 г. са 16, през 2008 – 1, през 2009 – 1 и през 2010 г. (до момента) – 2 деца. Анализът на настаняванията показва, че по-голямата част от родителите, които са оставили децата и за отглеждане поддържат контакти с тях.

4.2.2 Деца, настанени в ДДЛРГ

По данни на Дирекцията „Социално подпомагане” Медковец за периода 2006 – 2010 година в Домове за деца лишени от родителски грижи, са били настанявани по различно време общо 21 деца, като настанените деца до 31.12.2007 г. са 8, през 2008 – 1, през 2009 – няма. За периода януари - април 2010 г. - 12 деца.

4.2.3 Деца, настанени в ДДМУИ

По данни на Дирекцията „Социално подпомагане” Медковец за периода 2006 – 2010 година в Домове за деца и младежи с умствена изостаналост, са били настанени общо 2 деца - в края на 2007г.и началото на 2010г.

4.3 Деца с увреждания

По данни на ДСП и представители на училищата към месец май 2010 год. са регистрирани 22 деца с увреждания на територията на община Брусарци. В тази група са включени деца с физически, умствени, сензорни и комплексни увреждания

11.9. Деца с физически увреждания	14
11.11. Деца с множествени увреждания	1
11.12. Деца с умствена изостаналост	7
11.13. Деца с психични заболявания / разстройства	-

Децата с увреждания, посещаващи детските градини и училищата са две. Те са обхванати от ресурсно подпомагане. С тях работят 2 ресурсни учители.

4.3.1 Деца с физически увреждания

По данни на Дирекция „Социално подпомагане” на територията на Община Брусарци има 14 деца с физически увреждания.

4.3.2 Деца с множествени увреждания и с умствена изостаналост

Децата с умствена изостаналост по данни на Дирекция „Социално подпомагане” на територията на Община Брусарци са 7, а деца с множествени увреждания само едно.

Основните потребности на децата с увреждания са:

- Достъп до образование в общо образователни училища;
- Равен достъп до услуги и възможности за техните връстници;
- Осигуряване на достъп до адекватна здравна грижа;
- Придобиване на умения и навици за самостоятелен живот;
- Осигуряване на достъпна архитектурна среда, особено в изолираните малки населени места;
- Осигуряване на възможности за професионална квалификация и реализация;
- Осигуряване на подкрепяща среда за семейството и близките на децата с увреждания;
- Интеграция в общността.

4.4 Деца, настанени при близки и роднини

Настаняването на деца при близки и роднини е една от формите на споделена грижа в рамките на разширеното семейство и намира широко приложение през последните години.

Общия брой деца, настанени при близки и роднини

2007 г.	2008 г.	2009 г.	април 2010 г.
7	3	4	0

Това са случаи, които са минали през Отдел „Закрила на детето” и е наложена мярка за закрила. При тези деца е необходима подкрепа на хората, които са поели грижа за отглеждането на децата вместо техните биологични родители. Проблемите се отнасят също до потребностите на децата да получават адекватни грижи и до потребностите на роднините и близките да бъдат подкрепяни при предоставяне на грижите за настанените при тях деца.

Отговорните възрастни, ангажирани с грижите за децата са техните родители. Роднините, най-често баби и дядовци, са включени активно в отглеждането на децата, като това е широко разпространена практика в семействата от всички социално-икономически прослойки на населението от общината. Грижата за децата традиционно се разпределя между различните поколения в рамките на семейството. Много често родителите реално отсъстват, тъй като са на работа в други населени места или в чужбина. Голяма част от трудностите при осъществяване на адекватни политики, мерки и услуги по закрила на детето са свързани с отговорностите по отношение на детето.

4.5 Деца, поставени в други рискови групи

4.5.1 Деца в многодетни семейства

В община Брусарци са регистрирани 179 деца в многодетни семейства. Няма официални данни каква част от настанените в институции деца са от многодетни семейства от Община Брусарци. Анализът на настаняванията, въз основа на информация, предоставена на ниво Монтанаска област, показва, че 70 на сто от децата в домовете имат братя и сестри. За малка част от тях няма информация, а единици са тези, които са единствено дете. Данните показват, че трябва да се развият допълнителни услуги за подкрепа на многодетните семейства.

Децата в многодетни семейства от Брусарци са част и от групата на нередовно посещаващите училище, както и от ранно отпадащите. Една част от тях са от ромски семейства, живеещи в обособени общности. За да се даде възможност за социално включване и за да имат равен шанс, е необходимо на тези деца да им се осигури достъп до качествено образование. Паралелно обхващането на децата на многодетни семейства в ранна възраст в детска градина и в целодневна форма на организация на образованието, ще подпомогне в отглеждането им социално слабите родители. Същевременно обхващането на децата в училище и подпомагането на семействата не трябва да се смесва със записването и настаняването им в учебни заведения от интернатен тип.

4.5.2 Деца на самотни родители

Към месец май 2010 г. в община Брусарци са регистрирани общо 220 деца на самотни родители. Работната група няма информация колко от тези деца ходят на училище или са част от рискови групи. Необходимо е да се проучи каква част от децата, настанявани в институции, децата в риск от отпадане от училище и с агресивно поведение се отглеждат от един родител, за да се планират интервенциите според нуждите на семействата на ниво община.

4.5.3 Деца на непълнолетни родители и майки под 18 години

Ражданията на майки под 18 годишна възраст за 2007 г. са 7, за 2008 –6 и за 2009 – 40. Голяма част от децата на непълнолетни родители живеят в села в общината, населени предимно с роми. Необходимо е специално внимание към тях за превенция на изоставянето, изграждане на родителски капацитет и подкрепа; продължаване на образованието и развитие на професионална квалификация, включване на пазара на труда.

4.5.4 Деца с противообществени прояви

Децата с противообществени прояви и поведенчески проблеми териториалната работна група извежда като отделна целева група. Поведенческите проблеми, изразени при тях са: агресия, употреба на алкохол, кражби и побой.

Идентифицираните нужди във връзка с агресията между децата в училище са:

- ✓ да бъдат изслушвани и разбирани децата относно причините за извършените прояви;

- ✓ да се промени модела на интервенция – насилието да бъде оценявано като симптом за проблем, а не като причина за наказание;
- ✓ да се популяризира сред децата разпознаването на насилието и да се изградят умения за избягване на риска от насилие и агресия.

Много от децата попадат в рисковите групи, тъй като родителите им имат трудности при отглеждането им поради:

Социално-битови проблеми (липса на жилище; липса на постоянни доходи в семейството; многодетни семейства):

Това са проблеми, свързани с обективни трудности при отглеждане на децата, т.е. дадености, които са факт и нямат отношение към личността на родителите, като: липса на жилище; липса на постоянни доходи в семейството; многодетни семейства.

Проблеми, породени от липса на умения или невъзможност за родителстване:

Тези проблеми са свързани предимно със субективните трудности на родителите за осъзнаване и посрещане на потребностите на децата – в случаи на непълнолетни родители; родители, които са живели в институции; непълни семейства, разведени родители; родители с увреждания; родители, които са в чужбина. През последните години се увеличава броят на децата на родители в чужбина. Направеното проучване в домовете за деца извежда висок процент на деца,

Може да се направи анализ на потребностите на групите в риск и да се идентифицират следните изводи:

- ✓ Актуален е въпросът за достъпност на архитектурната среда, особено в малките населени места.
- ✓ Психологическа подкрепа за родителите се оказва основно от отдел “Закрила на детето”, което не е достатъчно.
- ✓ Налице е необходимост от методическа помощ и подкрепа, повишаване на квалификацията и мотивацията на персонала за работа с деца с увреждания и техните семейства
- ✓ Осигуряване на възможности за професионална квалификация и реализация на младите хора с увреждания остава трудно решим проблем, предвид свития пазар на труда и високата безработица в общината

4.6 Възрастни и стари хора

4.6.1 Възрастни хора с увреждания

Наличието на увреждане поражда сериозен риск от социално изключване, независимо от възрастта. Данните за лицата с увреждания са предоставени от ДСП Медковец и отразяват броя на подпомаганите лица, основно по ЗИХУ.

Общо за община Брусарци – 617 лица.

- Лица с физически увреждания - 597
от тях със:
сензорни увреждания - 1145
- с множествени увреждания - няма
- лица с умствена изостаналост - няма
- лица с психични разстройства - 20

Тези данни включват сборна група хора в трудоспособна възраст, които вследствие на заболяванията са придобили увреждане.

Основните проблеми на хората с увреждания са:

- Недостиг на здравни услуги и рехабилитация;
- Липса на специализиран транспорт от селата към общинския и областния център, където се изпълнява услугата, а от там - ограничен достъп на живеещите в селата до качествени здравни и рехабилитационни услуги;
- Липса на клинични пътеки за голяма част от заболяванията;
- Изолация от пазара на труда;
- Ниски доходи на лицата и техните семейства;
- Социална изолация в общността;
- Липса на дневна/почасова грижа;
- Липса на подкрепа за семейството;
- Недостъпна архитектурна среда.

Основните идентифицирани нужди са:

- Предоставяне на услуги за възстановяване и рехабилитация;
- Изграждане на умения за независим живот;
- Обучения за активно включване на пазара на труда;
- Осигуряване на подкрепа за семейството;
- Достъпна архитектурна среда;
- Подкрепа в социално включване в общността.

4.6.2 Хора с увреждания, настанени с специализирани институции

На територията на Община Брусарци няма специализирана институция за настаняване на хора с увреждания. Същите са настаняват както извън общината, както в същата област, така и на територията на друга област в страната.

Лица с увреждания, ползващи социални услуги по данни на настанителни заповеди ХУСУ

<i>Към 31.12.2007 г.</i>	2008 г.	2009 г.	април 2010 г.
32	36	25	14

4.6.3 Стари хора, настанени в институции

За периода 2007-2010 година в специализирани институции няма настанени стари хора. Към април 2010г. има двама чакачи за настаняване в специализирана институция.

4.6.4 Самотно живеещи стари хора

Общият брой на самотно живеещи стари хора в общината са 566, разпределени по селища, както следва:

Име	Разстояние до общинския център	Брой самотно живеещи стари хора
Общински център гр.Брусарци		154
с.Василовци	12 км.	105
с.Крива бара	5 км.	51
с.Дондуково	8 км.	70
с.Смирненски	7 км.	80
с.Буковец	16 км.	18
с.Киселево	11 км.	46
с.Княжева махала	4 км.	14
С.Дъбова махала	3 км.	28
Общо		566

Като основни потребности могат да бъдат изведени:

- Подкрепа за ежедневните грижи в дома - помощ при самообслужване, поддържане на хигиена, пазаруване, придружаване;
- Осигурен достъп до аптеки и помощ при закупуване на лекарства;
- Достъп до медицинска помощ и здравни услуги;
- Осигуряване на социални контакти и психо-социална подкрепа;
- Компенсиране на изолираността от достъп до социални и здравни услуги на малките населени места в селските райони.

Стари хора, ползващи социална услуга „Домашен социален патронаж” в община Брусарци през 2008 година са 100 човека, през 2009г – 100 и през 2010 г.– 100.

В община Брусарци се предоставя услугата Домашен социален патронаж и обхваща четири населени места, обслужва стари хора, военно-инвалиди, фронтоваци, хора с различни видове увреждания. Това е услуга в общността и е най добре приемана от хората и ползвателите ѝ.

Животът на старите хора в малките населени места е изключително затруднен, основно поради достатъчно средства и затруднен достъп до здравеопазване, невъзможността или затрудненията с осъществяването на комунално-битови дейности и най-вече социалната изолация. Броят на старите хора, които се нуждаят, но не са обхванати от социална услуги е неясен.

Самотните стари хора, които живеят в малките населени места са в състояние на социална изолация и имат нужда от подкрепа в ежедневието си. Обхватът на програмите, които развиват услугите „Социален асистент” и „Домашен помощник” не са достатъчни, за да задоволят всички техни потребности. А и като цяло бройките които се отпускат за общината са крайно недостатъчни, а желаещи ползватели има достатъчно. Мерките за преодоляване на проблемите предвиждат планиране и разкриване на мрежа от услуги за стари хора, която може да стъпи на вече съществуващи структури – читалища, пенсионерски клубове, каквито има във всички населени места.

4.7 Общности и групи в неравностойно положение

4.7.1 Безработни

Факторът безработица е свързан със социално-икономическото развитие на общностите и е основна причина за миграцията и емиграцията на активното работоспособно население. Безработицата може да се приеме като основен рисков фактор, свързан с доходите и стандарта на живот на хората в трудоспособна възраст. Официалните данни за безработицата в община Брусарци показват следните данни:

2007 г.	2008 г.	2009 г.	април 2010 г.
370	450	640	713

От групата на безработните най-засегнати са:

- хората, които не са завършили основно образование;
- хора в предпензионна възраст, които не са конкурентно способни на пазара на труда;
- хора от етнически малцинства;
- майки с деца и самотни родители;
- хора с намалена работоспособност.

Безработицата на трудоспособните хора се отразява сериозно на качеството на живот на всички членове на семейството, особено на децата.

4.7.2 Ниски доходи на хората в нетрудоспособна възраст

От всички хора в пенсионна възраст, които срещат трудности по отношение на доходите, най-засегнати са хората с минимален размер на пенсиите и хора в пенсионна възраст, които по различни причини нямат пенсия. Последната група е много трудна за идентифициране поради липса на данни, но в нея попадат хора, които продължително време са работили без да се осигуряват.

Мерки и услуги за преодоляване на рисковите фактори, свързани с доходите на населението от община Брусарци:

- Преодоляване на безработицата сред трудоспособното население
- Подпомагане и услуги на хора в над трудоспособна възраст с минимални доходи
- Подпомагане и услуги на хора от многодетни и непълни семейства
- Подкрепа и услуги за семейства на хора с увреждания
- Актуализиране на политиките за социално включване на уязвимите малцинства.

От съществено значение за превенцията и преодоляването на влиянието на рисковите фактори, свързани с доходите е предприемането на конкретни мерки и услуги по отношение на определените рискови групи.

4.7.3 Принадлежност към етнически малцинства

В ромските общности са налице различни фактори, пораждащи бедността – ранното отпадане от училище, ниско образование или липса на професионална квалификация на голяма част от жителите, липса на трудови навици за част от тях,

ограничени възможности за заетост, лоши битови условия, липса на достъп до здравни, социални, образователни услуги. Тези места са районите с най-голям относителен дял на непълнолетни майки, деца, настанени в институции, деца, в риск от отпадане от училище. Акумулирането на икономически, образователни и етнокултурни рискови фактори оказва най-силно влияние, когато семейството живее в рамките на собствената компактна малцинствена група.

В тази група попадат семейства в неравностойно положение, чиито децата рискуват да повторят модела на социална изолация на своите родители. За да се разбие затворения цикъл е необходима комплексна интервенция, насочена срещу бедността, която да подпомогне семействата да осигурят шансове за социално включване и развитие на своите деца:

- Наваксване на липсата на професионална квалификация и образование
Допълнителна професионална квалификация и образование за младежите, отпаднали от училище или с основно и по-ниско образование;
- Подкрепа на родителите в случаите на трайна безработица чрез допълнителна професионална квалификация и включване в програми за заетост, при липса на други възможности за заетост;
- Изграждане на родителски капацитет и увереност;
- Включване на децата от ранна възраст в детска градина с цел социализация и овладяване на български език;
- Мотивация на детето и семейството за включване и задържане в образователната система;
- Осигуряване на достъп до качествено образование за децата и младите хора и гарантиране на бъдеща конкурентоспособност на пазара на труда;
- Директна работа в общността за подкрепа на семействата в неравностойно положение и за подпомагане на родителите и семейството при реинтеграция на децата, настанени в институции, както и превенция на изоставянето;
- Изграждане на механизъм на междусекторно партньорство между институциите за използване на техните ресурси в подкрепа на семействата при преодоляване на бедността и социалната изолация.

5. Оценка на социалните услуги в община Брусарци

Целта на анализа на предоставяните на територията на Община Брусарци социални услуги е да се оценят възможностите на наличните човешки, материални и финансови ресурси за предотвратяване на рисковете за отделните целеви групи, както да се очертаят формите и методите за тяхното преодоляване.

Анализът на социалните услуги в община Брусарци е направен на базата на събраната информация от:

- Картите за услуги, подадени от доставчиците на социални услуги;
- Карта за данни на рисковите групи по населени места;

На територията на общината няма разкрита специализирана институция.

5.1 Услуги в общността с доставчик Община Брусарци

5.1.1 Домашен социален патронаж

Услугата е разкрита през 1987г. Услугите на Домашен социален патронаж са предназначени за хора, които са затруднени със задоволяване на основните си жизненни потребности - възрастни хора, самотно живеещи, хора в неравностойно положение, ветерани от войните и военно инвалиди, възрастни хора и пенсионери над 60 год. за жените и 63 год. за мъжете, военноинвалиди, жители на общината без доходи. Финансирането на социалния патронаж е чрез общинския бюджет. Капацитетът на услугата е 120 бр за 2010г.. Ползвателите на услугата са от населените места в община.

Разкритата услуга е обезпечена с необходимото оборудване и транспортни средства, отговарящи на нормативната база. Целта е подобряване бита на пенсионери, хора с увреждания и самотно живеещи, засилване на обществените контакти. В Домашен социален патронаж се извършват следните услуги:

- ✓ доставка на храна по домовете на потребителите;
- ✓ услуги по поддържане на лична и битова хигиена;
- ✓ пазаруване със средства на патронираните на необходимите стоки и храни, плащане на такси и сметки за разходи;
- ✓ посредничество при извършване на административни, здравни и други услуги;
- ✓ поддържане на социални контакти

Капацитет на услугата

Година	2008	2009	2010
	100	100	120

Брой ползватели за година

Година	2008		2009		Към април 2010	
	мъже	жени	мъже	жени	мъже	жени
Брой	48	52	45	55	48	52
Общ брой	100		100		100	

5.2 Услуги в общността с доставчик Дирекция „Социално подпомагане” Медковец

Услугите в общността са изключително подходящи за малките населени места, подобряват значително качеството на живот на самотните възрастни хора и хората с увреждания, оказват съществено влияние върху намаляването на броя на настанените в специализирани институции хора с увреждания чрез предоставяне на услугите в семейна среда, усъвършенстване и подобряване на социалните услуги за възрастни с увреждания, чрез нов подход при ангажиране на социалните асистенти.

Предоставяните социални услуги като „Личен асистент”, „Домашен помощник”, „Социален асистент” в Община Брусарци имат за цел да се подобри социалната закрила и преодолее социалната изолация на хора с увреждания, самотно живеещи възрастни и лица в неравностойно положение.

6. Оценка на ресурсите за развитие на социални услуги в община Брусарци

6.1 Анализ на човешките ресурси за предоставяне на услуги

✚ Персонал за управление на социалната сфера – община и ДСП.

Една от предпоставките за ефективност на социалните услуги е наличието на квалифициран персонал. Развитието и обучението на човешките ресурси в тази област е важна предпоставка за качество.

В общинска администрация – Брусарци има заместник кмет по „Хуманитарни и социални дейности и евроинтеграция”

Същият координира дейността на «Домашен социален патронаж» гр. Брусарци, клубовете на пенсионера и други местни дейности, свързани със социалните дейности. Участва в комисии, разглеждащи образователни, културни, здравни, социални и екологични проблеми. Участва в разработването на проекти и програми.

В Дирекция „Социално подпомагане” Медковец са обособени отдели, осъществяващи дейности по социално подпомагане и социалните услуги.

✚ Персонал за предоставяне на социални услуги.

Най-развитата социална услуга в Община Брусарци е Домашен социален патронаж, който е на 100% общинска издръжка. Щатното разписание на персонала е, както следва:

<i>Длъжност</i>	<i>Заета или Незаета длъжност</i>	<i>Пълно раб. време; Непълно работно време</i>	<i>Степен на образование / Получена специалност</i>	<i>Години стаж в тази услуга</i>
Директор	да	пълно раб. време	висше	25г.
Соц. работник	да	пълно раб. време	средно	10г.
Счетоводител	да	пълно раб. време	средно	1
Домакин	да	пълно раб. време	средно	13г.
Готвач	да	пълно раб. време	средно	26г..

<i>Длъжност</i>	<i>Заета или Незаета длъжност</i>	<i>Пълно раб. време; Непълно работно време</i>	<i>Степен на образование / Получена специалност</i>	<i>Години стаж в тази услуга</i>
Готвач	да	пълно раб.време	средно	44г.
Общ работник	да	пълно раб.време	средно	15г.
Общ работник кухня	да	пълно раб.време	средно	3г. 1м.
Работник кухня	да	пълно раб.време	средно	0г.4м
Работник кухня	да	пълно раб.време	средно	0г.4м.

Останалите социални услуги се предоставят по реализирани проекти и програми и няма зает персонал.

6.2 Финансов анализ на дейностите на общината Брусарци

За извеждане на необходимите за плановия процес тенденции е направен анализ на финансовото състояние на община Брусарци, вземайки предвид отчетните данни от изпълнението на бюджета за 2009 г., и първото тримесечие на 2010 година.

6.2.1 Анализ на изпълнение на приходите по бюджета

В таблицата по долу е представена информация за приходите по изпълнение на бюджета за периода 01.01.2009г. – 31.12.2009г. на община Брусарци.

❖ Приходи – Държавни идеиности

№ по ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет – 31.12.2009г.	%
1	2	3	4	5
1.	ВЗАИМООТНОШЕНИЕ С ЦКБ			
	В т.ч.			
	- обща допълваща субсидия	1 709 659	1 551 872	90,77
	- капиталови разходи	19 756	19 006	96,20
	- целеви	46 960	46 960	100
2.	ТРАНСФЕРИ МЕЖДУ БЮДЖЕТНИ СМЕТКИ			

- трансфери от МТСП по Програма за осигуряване на заетост	319 130	319 130	100
- избори	12 179	12 179	100
- цели	2 644	2 644	100
Налични суми в началото на годината	62 545	62 545	100
Налични суми в края на периода		- 92 284	
ОБЩО ПРИХОДИ ОТ ДЪРЖАВНИ ДЕЙНОСТИ	2 172 873	1 922 052	88,46

Към отчетния период държавните приходи са изпълнени **на 88,46%**

Преразход по функции няма .

ДОФИНАНСИРАНЕ	ПЛАН	ОТЧЕТ	%
ПВЗ	12 000	11 376	94,80

❖ **Реализирани са местни приходи, както следва :**

№ по ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет	%
1	2	3	4	5
1	Данъци	98 894	106 323	107,00
2	ДДФЛ-Патентен данък	8 500	6 374	74,98
3	Неданъчни приходи	37 100	51 037	137,57
4	Общински такси	133 100	129 846	97,55
5	Глоби санкции	1 300	424	32,62
6	Други неданъчни приходи	15 000	478	3,18
7	Корпоративен данък		- 846	
8	Продажба ДМА		2 596	
9	Концесии		1 167	
10	Продажба земя		15 357	
	Всичко собствени приходи	293 894	312 756	106,42
10	Взаимоотношение с ЦБ			
	- изравнителна субсидия	352 400	317 160	
11	Целева субсидия за капиталови разходи	207 544	189 358	
12	Трансфер – Красива България		- 53 204	
13	Преходен остатък	121 503	121 503	100
14	Наличност в края на периода		- 70 039	

15	ПУДООС	24 606	24 606	100
	ВСИЧКО МЕСТНИ ПРИХОДИ	99 947	842 140	84,22

Собствените приходи са изпълнени на **84,22%**

Настоящият бюджет 2010г. протича в условията на все по-задълбочаваща се икономическа криза. Тревожните тенденции характерни за централния бюджет важат и за общините, особено за по малките.

Към първото тримесечие на 2010г. Резултатите са следните:

❖ **Приходи – Държавни дейности**

№ по ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет – 31.12.2009г.	%
1	2	3	4	5
1.	ВЗАИМООТНОШЕНИЕ С ЦКБ			
	В т.ч.			
	- обща допълваща субсидия	1 462 566	442 054	30,22
	- целеви	18 128	-	-
2.	ТРАНСФЕРИ МЕЖДУ БЮДЖЕТНИ СМЕТКИ			
	- трансфери от МТСП по Програма за осигуряване на заетост	69 399	69 399	100
	- целеви	1 453	1 453	100
	Налични суми в началото на годината	59 126	59 126	100
	Налични суми в края на периода		- 92 529	
	ОБЩО ПРИХОДИ ОТ ДЪРЖАВНИ ДЕЙНОСТИ	1 610 672	479 503	29,77

❖ **Местни приходи за първото тримесечие на 2010г.**

№ по ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет	%
1	2	3	4	5
I.	Имуществени данъци	111 300	22 095	19,85
1	ДДФЛ-Патентен данък	6 300	2 151	34,14
2	Данък върху недвижими имоти	32 000	8 748	27,33
3	Данък върху превозни средства	22 000	7 283	33,10

4	Данък при придобиване на имущество по възмезден начин	51 000	3 915	7,67
5	Други данъци			
П.	Неданъчни приходи	183 520	341 171	18,62
1	Приходи от продажба на услуги, стоки и продукция	15 000	2 153	14,35
2	Приходи от наеми на имущество	33 000	3 935	17,94
3	Приходи от наеми на земя	1 500	97	6,47
4	Приходи от дивиденди	400	-	-
5	Лихви от банкови сметки	820	94	-
6	Такси за ползване на детски градини	13 500	2 308	17,10
7	Такси за ползване на ДСП	36 600	7 518	20,54
8	Такси за пазари и тържища	2 000	303	15,15
9	Такси битови отпадъци	53 000	14 352	27,08
10	Такси технически услуги	6 000	710	11,83
11	Такси административни услуги	20 000	2 119	10,60
12	Други общински такси	-	-	-
13	Глоби, санкции и наказания	1 000	189	18,90
14	Други неданъчни приходи	500	-	-
15	Постъпления от продажба на ДМА	-	-	-
16	Постъпления от продажба на земя	-	-	-
17	Приходи от концесии	-	597	-
18	Внесен данък върху приходите от стопанска дейност на БП		204	-
	ВСИЧКО МЕСТНИ ПРИХОДИ -I+II	294 820	56 266	19,08

6.2.2 Анализ на изпълнение на разходите по бюджета

❖ За държавните дейности по функции са извършени следните разходи:

№ на ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет	%
1	Изпълнителни и законодателни органи	527 734	468 482	88,21
2	Отбрана и сигурност	70 529	46 828	66,40
3	Образование	1 083 808	943 080	87,02
4	Здравеопазване	47 076	34 975	74,29
5	Соц.подпомагане и осигуряване на заетост	326 702	321 023	98,26

6	Почивно дело и култура	111 743	102 437	91,67
7	Икономически дейности и услуги	5 281	5 281	100
	ВСИЧКО РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ	2 172 873	1 922 052	88,46

Общо като цяло към 31.12.2009г. държавните разходи са усвоени на **88,46%**

❖ **Извършени са местни разходи както следва:**

№ па ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет	%
1	2	3	4	5
1	Общи държавни служби	293 153	224 906	76,72
2	Образование	151 107	124 098	82,13
3	Здравеопазване	499	411	82,36
4	Социално осигуряване и грижи	131 970	119 315	90,41
5	Почивно дело и култура	21 998	19 965	90,76
6	Жилищно строителство и БКС	212 021	179 657	84,74
7	Икономически дейности и услуги	142 385	132 076	92,76
8	Отбрана и сигурност	34 814	30 336	87,14
	ВСИЧКО МЕСТНИ РАЗХОДИ	987 947	830 764	84,09

Спрямо годишния план като цяло разходите са усвоени на **84,09%**

Като цяло за община Брусарци е получен финансов резултат:

- Приход **2 926 515 лв.**
- Разход **2 764 192 лв.**
- Наличност **162 323 лв.**

❖ **Разходи за държавни дейности за първото тримесечие на 2010годин**

Извършени са държавни разходи за 481 483 лв. при план за годината 1 616 672 лв.- 29,78 % . За същия период на миналата година са извършени разходи за 453 068 лв.

№ па ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет	%
1	Изпълнителни и законодателни органи	428 957	100 295	23
2	Отбрана и сигурност	63 372	9 522	15
3	Образование	920 708	272 515	30
4	Здравеопазване	41 955	7 481	18

5	Соц.подпомагане и осигуряване на заетост	78 676	69 399	88
6	Почивно дело и култура	77 004	19 446	25
7	Икономически дейности и услуги	-	845	-
	ВСИЧКО РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ	1 1610 672	479 503	29,78

Извършено е дофинансиране на държавните идейности както следва:

	ДОФИНАНСИРАНЕ	ПЛАН	ОТЧЕТ	%
	ПВЗ	6 000	1 935	32,25

❖ **Разходи на метните дайноти за първото тримесечие на 2010г.**

№ на ред	Наименование	Уточнен годишен план	Отчет	%
1	2	3	4	5
1	Общи държавни служби	244 105	68 478	28,05
2	Отбрана и сигурност	5 100	1 628	31,92
3	Образование	107 458	31 963	29,74
4	Здравеопазване	501	43	8,58
5	Социално осигуряване и грижи	122 061	31 454	25,77
6	Почивно дело и култура	20 8000	2 250	10,82
7	Жилищно строителство и БКС	204 785	20 012	9,77
8	Икономически дейности и услуги	156 876	132 076	22,07
	ВСИЧКО МЕСТНИ РАЗХОДИ	861 689	190 460	22,10

7. Заключение и препоръки

7.1 Основни изводи от ситуационния анализ и оценката на потребностите

Целта на анализа е да определи приоритетите в областта на социалните услуги в общността на местно ниво, съобразени със специфичните потребности на населението в Община Брусарци.

Вследствие на демографския срив, характерен за цялата страна, намалява броят на населението в трудоспособна възраст общо (мъже и жени). Застаряващо и намаляващо е населението в селата, което води към обезлюдяване на някои от селските райони в областта. Възрастовата структура на населението придобива регресивен характер. Отчитайки различните фактори – външни и вътрешни, които влияят на

социалните и демографските процеси, се очертават устойчиви негативни тенденции в социо-икономическото развитие на община Брусарци:

- Намаляване на населението в икономически активна възраст;
- Неблагоприятни тенденции във възрастовата и образователна структура на работната сила;
- Доминиращ брой регистрирани безработни без специалност и ниско образование;
- Висок процент на безработицата, особено в селата, при което се наблюдава нарастване на рисковата група на безработните младежи; нарастване групата на безработните над 50 години; циклична безработица – висок процент на регистрираните безработни за втори и трети път; прогресивно увеличение и висок процент на продължително безработните;
- Към тенденцията намаление на раждаемостта се прибавят нови тенденции на структурни промени – ранна раждаемост, абсолютно и относително увеличаване на децата от проблемни семейства, които се оказват в условия на потенциален риск още при раждането си;
- Висок дял на хората с увреждания, както и на самотно живеещите стари хора, пръснати в многобройните селца и махали в областта;
- Община Брусарци предлага само една социална услуга в общността. Това е свързано най-вече с липсата на финансов ресурс.
- „Социалното договаряне“ (т.е. възлагането на социални услуги) все още е предизвикателство. В момента е налице неравнопоставеност между общината и доставчиците по отношение на достъпа до финансирането на проектите. Като възложител и доставчик на социалните услуги общините по принцип имат достъп до публичните средства. Като цяло гражданският сектор не е успял да натрупа достатъчно специфични за сектора компетентности, което му пречи да привлече чувствителни социални инвестиции в общината. Нито пък да навлезе активно в местния пазар на социални услуги и по този начин да подпомогне местната власт и социалните служби и институции.

7.2 Изводи за наличните социални услуги

Анализът на ситуацията и оценката на потребностите идентифицира основните проблеми и формулира основните въпроси, които се отнасят до състоянието и развитието на социалните услуги на територията на община Брусарци. В резултат от проучването са очертани основните фактори, които формират рисковите групи, нуждаещи се от социални услуги, както и причините, пораждащи конкретната ситуация на неравнопоставеност на уязвимите групи от населението, на основата на социално-икономически и други неблагоприятия.

Основните заключения в демографските процеси в община Брусарци са:

- Тенденция към застаряване на населението и регресивен тип възрастова структура.
- Критично ниска раждаемост с тенденция към намаление; висока смъртност и отрицателен естествен прираст и продължение на тенденцията;
- Прогресивно намаление на относителния дял на лицата в трудоспособна възраст;

- Устойчива тенденция към емиграция и обезлюдяване с ясно изразени външно-миграционни процеси;
- Висок дял на хората с увреждания, както и на самотно живеещите стари хора.
- Продължава да нараства временната трудова миграция за работа в чужбина (предимно в Испания, Италия, Гърция) и в по-големите градове, което създава сериозни рискове за родителската грижа, образованието и развитието на децата в тези семейства.

Заклученията в икономическото развитие, жилища и жилищна политика, заетостта и безработицата са:

- Малките селища в общината притежават сходни белези на значителна изостаналост, спрямо условията на градската среда и по-ниско качество на живот;
- Изолирани населени места, следствие на неподдържана пътна мрежа, както и на зле организиран междуселищен транспорт. Пътищата не осигуряват добра комуникация, поради липсата на инвестиции в транспортната мрежа;
- Пазарът на работната сила е дисбалансиран – висока безработица и в същото време - недостиг на квалифицирана работна ръка.
- В структурата на безработицата традиционно е най-голям дялът на нискоквалифицираните и ниско образованите безработни;
- Има жилищата, в селата, които са необитаеми и свободни. Намират в непривлекателни райони (с неподдържана пътна мрежа, без отходни канали) и са неблагоустроени или полусъборени;
- Липсват механизми, които да стимулират инвестиции в тази насока, което ограничава възможностите на общинските власти да провеждат социална жилищна политика;

При анализа на социо-демографската и икономическа картина на община Брусарци се открояват основните фактори, които в съчетание с други фактори създават рисковете от социално изключване на индивидите, формират рискови групи деца, лица, семейства в неравностойно положение и стари хора, нуждаещи се от подкрепа и социални услуги. Такива фактори са:

- равнището на бедност и доходите – трайна липса на собственост и постоянни доходи, безработни, ниски пенсии и недостатъчни доходи на лица в над трудоспособна възраст;
- структурата на семейството – пълно или непълно семейство, многодетни семейства, здравословни и образователни проблеми;
- откъснатост от семейната среда и липса на подкрепа от семейството - деца и самотни стари хора, настанени в специализирани институции;
- увреждане и/или сериозни здравословни проблеми на лицето или на член от семейството;
- ниско образование (включително и неграмотност), липса на професионална квалификация, които водят до неравностойна позиция на пазара на труда;
- социално изключване и принадлежност към уязвими етнически малцинства, които живеят в изолация в обособени квартали и махали;
- местоживееене – отдалеченост и изолираност на населеното място, с нарушени транспортни връзки и комуникация с общинския и областния център;

- възраст – концентрация на пенсионери и стари хора, живеещи в изолираните малки населени места, с крайно ограничен достъп до здравна грижа и услуги.

Общи изводи за услугите за деца:

- Няма гарантиран набор от услуги по превенция, които да оказват подкрепа на родители и деца, които да подпомагат отглеждането и възпитанието на децата, като училище за родители, училищна подкрепа, информиране на децата за техните права и отговорности, услуги за свободното време на деца;
- Липсват услуги в общността за деца и лица, жертви на насилие и трафик, както и на деца с увреждания;
- Извън подкрепа на услугите остават деца с отклоняващо се поведение, деца в риск за отпадане от училище;
- Услугите за деца и семейства, които са преживели или преживяват сериозен проблем, са преди всичко в специализираните институции, които не са на територията на община Брусарци, много често и извън областта. Те не предлагат организация на живот, близка до семейната. Отдалечеността от населеното място е пречка при работа с децата и семействата;
- Услугите за превенция на рискови групи (млади майки с риск да изоставят децата си, бедни и самотни родители с нисък родителски капацитет; подкрепа на осиновители, родители на деца с отклоняващо се поведение) не са развити в Община Брусарци;

Изводи за услугите за възрастни и стари хора:

Домашният социален патронаж е най-достъпната услуга в общността за стари хора, която може да бъде подобрена по отношение на дейностите, включени в услугата. Желанията на потребителите е да бъдат посещавани не само от социални работници, но и от медицинско лице. Услугите „Домашен помощник“, „Социален асистент“ и „Личен асистент“ се предоставят от ДСП Медковец.

Във всички населени места работят читалища и пенсионерски клубове, които изпълняват много социални функции, близки до услугата Дневен център за възрастни хора.

На територията на община Брусарци няма развити Дневни центрове, Центрове за рехабилитация и социална интеграция за тази група.

4.8 Препоръки

Необходимо е да се развие максимално широко партньорство и включване на всички заинтересовани страни по въпросите за развитие на социалните услуги в общината. Специфичните характеристики на проблемите на рисковите групи – значителният брой на възрастни, нуждаещи се от обслужване, високият общ брой на лицата в риск, които обаче са разпръснати в малки селища на територията на общината и т.н. – изискват решения на общинско и областно ниво. Такъв тип комплексна интервенция може да бъде инициирана и осъществявана със съвместните усилия на всички заинтересовани страни. На първо място това са кметовете, Общинските съвети, доставчиците на услуги, НПО в общината.

Необходимо е да се развият разнообразни услуги за деца в общността, които да подпомогнат деинституционализацията и развитието на броя деца в ситуация на изоставяне, отглеждани в ДМСГД и ДДЛРГ в областта.

Приоритетна необходимост е развитието на мерки и услуги за подкрепа на семействата в риск, за да се намали рискът от трайна институционализация на големия

брой деца, настанени в ДМСГД и ДДЛРГ поради бедност, безработица, лоши битови условия на семействата.

Необходимо е изграждането на механизми на междусекторно партньорство между институциите за използване на техните ресурси в подкрепа на семействата при преодоляване на бедността и социалната изолация.

За идентифициране на децата, жертви на домашно насилие и за семейства с агресивно поведение на родителите е необходимо да се подобри комуникацията с детските градини, училищата и неправителствените организации. Ресурсите на образователната система и тенденцията на развитие на извънкласни дейности могат да бъдат използвани за превенция на агресивното поведение. Същевременно самите училища, особено в малките населени места, трябва да бъдат подпомогнати с допълнителна квалификация, каквато имат социалните работници, при проектирането на извънкласни занимания, насочени към превенция на агресията.

Подпомагане развитието на капацитета на неправителствения сектор за участие в разработването и прилагането на местни политики, чрез подобро партньорство с местните (общински) власти, както и включване в доставянето.

Необходимо е разнообразяване на социалните услуги и развиване на нови и гъвкави, алтернативни услуги, които да съответстват на спецификата на потребностите на рисковите групи в общината:

- Дом за стари хора
- Обществени трапезарии
- Защитено жилище за деца с физически и/или психически увреждания, изведени от институция
- Дневен център за лица с увреждания
- Център за социална рехабилитация и интеграция
- Център за обществена подкрепа

Да се работи към доразвиване на утвърдените по своето значение социални услуги в общността „Личен асистент”, „Домашен помощник”, „Социален асистент”, „Домашен социален патронаж”.

Други форми на социална подкрепа – като мобилна работа, подкрепа в домашни условия, жилищно настаняване с различни степени на подкрепа и др.

Настоящият доклад анализира ситуацията в Община Брусарци и има за цел да послужи при разработването на Областна стратегия за развитие на социалните услуги /2011 г. – 2015 г./.

Докладът е изготвен от работна група в състав:

- ✓ Христлена Цветанова - зам.кмет община Брусарци
- ✓ Наталия Димитрова - ст.експерт „Човешки ресурси”.
- ✓ Костадинка Петрова – гл.експерт „Образование, здравеопазване и ОМП „ при Община Брусарци;
- ✓ Андриян Тодоров – Социален работник „ЗД” при ДСП Медковец в „ОСЗ” Брусарци.